

Unilääkkeitä keskiajalta

Teemme vuoden viimeisessä numerossa aikamatkan keskiajalle ja esittelemme Finnanestin lukijoille 1500-luvulta peräisin olevan farmakopean, jossa käsitellään muun muassa unilääkkeitä. Kyseinen teos on F.W. Hendelin kirjapainossa Leipzigissa vuonna 1934 painettu Loniceruksen vuodelta 1582 olevan yrttikirjan näköispainos N:o 300.

Christine Tammiston isä, professori Wilhelm Hübötter, lahjoitti kirjan jouluna 1934 vanhuuden iloksi omalle isälleen ja lopulta kirja on Wilhelmin kautta päätynyt suvun ainoan lääkärin perheeseen. Tutustuin kirjan sisällysluettelossa olevaan uniyrttien listaan jo 50–60-lukujen vaihteessa. Puoli vuosisataa myöhemmin kirja osui silmiini ja herätti ajatuksen, että siinä saattaisi olla ihmettelemistä muillekin.

Lukijalle tiedoksi (ja selittelyksi)

Vanhan saksan kääntäminen osoittautui äärimmäisen vaikeaksi, vaikka Christine Tammiston äidinkieli on saksa. Emme siis suinkaan takaa, että käännösyrityksemme on virheetön. Pyydämme siis anteeksi, koska korkeammillakin tasoilla pyydellään nykyään anteeksi yhtä sun toista.

Saadaksemme jonkinlaisen käsityksen siitä, miten 1500–1600-luvun suomalaiset olisivat tekstiä kääntäneet, tutustuimme aluksi Agricolan Psalttarin suomennoksen esipuheeseen. Siinä hämäläisten ja karjalaisten epäjumalista todetaan mm. seuraavaa: ”Ia quin Keuekyluö kyluettin, silloin ukon Malia iootijn. Sihen haetin ukon wacka/niin ioo-pui Pica ette Acka. Sijtte palio Häpie sielle techtin/quin seke cwltn ette nechtin.” Psalttarin esipuheeseen tutustuttuamme olikin sitten helppoa luopua yrityksestä kääntää tekstiä ”ajanmukaisesti”.

Viimeisin raamatunkäännös mielessämme emme halunneet yrittää kirjoittaa oikeaa ja sujuvaa nykysuomea, vaan päädyimme kompromissiin eli yritimme kääntää tekstiä mahdollisimman sana-

ja rakennetarkasti. Kuvittelimme, että tämä ehkä välittäisi paremmin tekstin vanhuutta. Toisaalta teksti näin menetellen tuli vaikealukiseksi, kankeaksi ja kieliopillisesti virheelliseksi. Näin siitäkin huolimatta, että sanavalintamme ainakin painoittellen on tietämättömyyttämme turhan modernia, ja että tyylillisesti parempia synonyymejä olisi varmaan löytynyt.

Yrttien ominaisuuksia ja vaikutuksia kuvataan kirjassa laajasti. Siksi päädyimme keskittyä kuvauksiin, joihin tekstin marginaalissa viitataan ”schlaffen-maininnalla”. Näiden lause- ja kappalerakenteellinen esittely vaihtelee suuresti eri kasvien kohdalla. Niinpä emme tässä ole toimineet johdonmukaisesti, vaan enemmän ”tunteella”. Kuvaamme meistä mielenkiintoisimpia kasveja, kuten tupakkaa, hieman laajemmin. Lauseet ja lyhyet kappaleet olemme säilyttäneet kokonaisina, vaikka niissä unen lisäksi puhuttaisiin myös muista vaikutuksista.

Selittelyistämme huolimatta toivomme esite-tyistä muinaisista anestesiyarteista olevan jotain hupia lukijoille!

Kirjan rakenne

1. Kaikki alkaa kansilehdeltä

Kansilehdellä (kuva 1) selostetaan kirjan sisältöä kuutta erikokoista ja koristeellista kirjasinta käytäen. Kansilehden mukaan kirjassa kuvataan puita, pensaita, yrttejä, viljakasveja ja mausteita sekä esitellään niiden luonnollista voimaa ja vaikutuksia. Kasvien nimet esitetään kuudella eri kielel-

lä (saksa, kreikka, latina, ranska, italia ja espanja). Lisäksi kirjassa kuvataan eläimiä, metalleja, malmeja ja jalokiviä sekä selostetaan tislauksen ”kaunis ja hyödyllinen taito”, annetaan ohjeita puutarhojen rakennuksesta ja puiden istuttamisesta.

Tiedoista vastaa jalo ja kunnioitettava sekä korkeasti oppinut herra Adamus Lonicerus lääketieteen tohtori ja Franckfurtin entinen ordinarius primarius physicus. Mainitsemisen arvoinen on lisäksi Petrus Uffenbach, lääketieteen tohtori ja lääkäri Franckfurtista, joka on ”mitä ahkerimmin tarkastanut, korjaillut ja parannellut useita kohtia lisäillen ja täydentäen kahdeksaan erilliseen osaan erottaen sekä kolmella erillisellä täydellisellä hyödyllisellä sisällysluettelolla varustaen kaikkea sisältönä olevaa palvelemaan”.

2. Esipuhe jalosukuisille

Adamus Lonicerus on laatinut erilaisille jalosukuisille ja ”hienosyntyisille” herroille ja rouville 1.9.1582 yhdeksän sivun mittaisen esipuheen, jota esittelemään olemme valinneet puheen alusta yhden ja lopusta viimeisen päätekappaleen.

”Jotta meillä nyt olisi apua ja lohtua moisia heikkouksia vastaan/ korjaamaan jälleen tarvelty terveys/ myöskin säilyttämään ruumiimme terveys/ on Jumala Kaikkivaltias luonut lääkkeit/ jotka pääasiallisesti otetaan ja valmistetaan maan kasveista/ kuten viisas mies Jeesus Siirakilainen asiaita todistaa, kun hän sanoo (Eccles. 38. Kap.): Lääkkeet tulevat Jumalalta Herralta / ja Herra on luonut ne ihmiselle hätävaraksi. Ja hän jatkaa: Herra on luonut lääkkeit maaperästä / ja Jumalaa pelkäävä ihminen ei tule niitä halveksimaan.”

Lonicerus lopettaa esipuheensa toteamalla, että ”Kaikkivaltias Ikuinen Laupias Luoja ja Taivaallinen Isä/ antakoon E.G.G.:n kaikkienensa/ Pyhän Hengen Voimalla/ Jumalallisen Sanansa kunniaksi/ ja maittensa ja alamaistensa menestyksekkääksi ja onnelliseksi hallitsemiseksi/ varttua hyvässä terveydessä ja ymmärryksessä/ ja suokoon heille pitkän elämän/ rakastetun poikansa/ Herramme/ Vapahtajamme/ Autuuttajamme Jeesuksen Kristuksen kautta. Amen”.

Datum Franckfurt am Mayn/ 1. Septemb. Im Jahr unsers Heyls/ 1582. E. E. G. Unterthenig/Dienstwilliger/Adamus Lonicerus Medicus Physicus Reipubl, Francofurtensis.

3. Tislausta ja puutarhan hoitoa

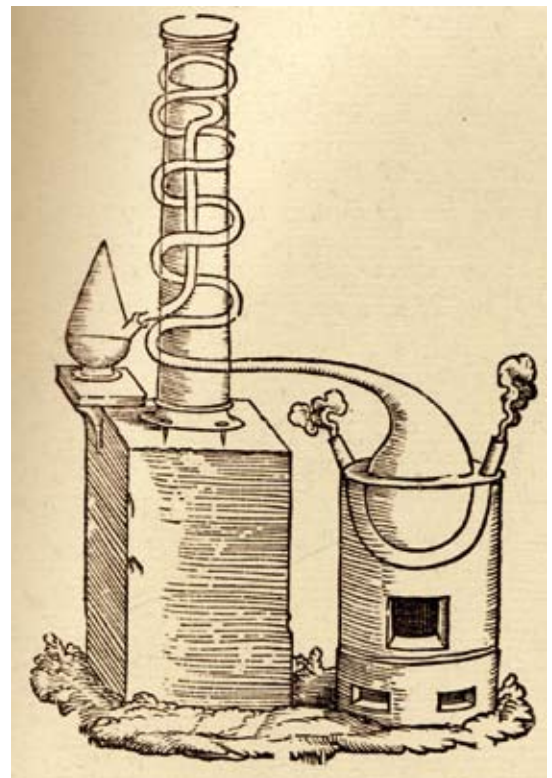
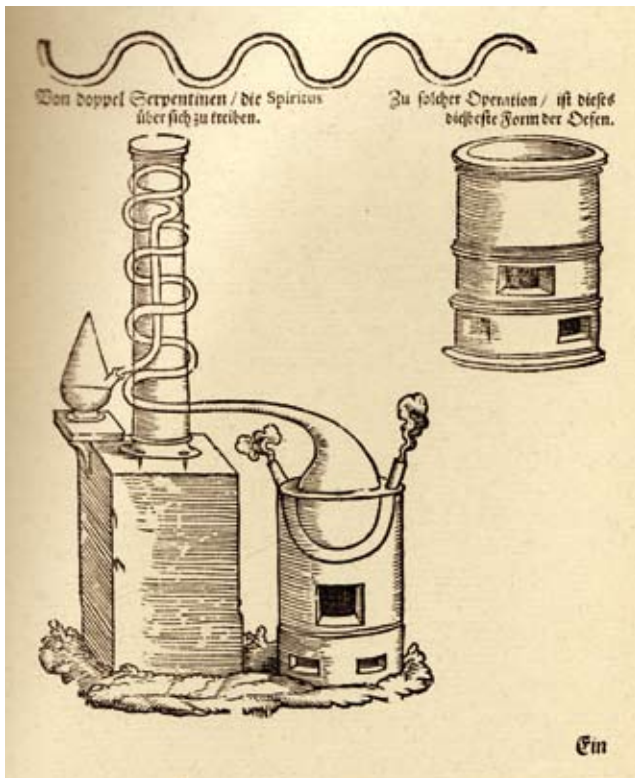
Tämän jälkeen seuraa 28 sivua kattava, noin 60 kuvalla havainnollistettu tislausta opettava kirjoitus, josta mm. selviää, että kun jatkossa kasveja esiteltäessä puhutaan polttamisesta niin se tarkoittaa

Kuva 1.

taa tislauksista. Kuvien esittelemien erilaisten tislaukslaitteistojen monipuolisuus ansaitsee kyllä ihailua (kuvat 2 ja 3). Tislausta opettavan luvun viimeiset kolme sivua käsittelevät mm. tisleiden ”rektifikaatiota” eli uudelleen tislauksista, säilyvyyttä, asianmukaista säilyttämistä sekä näiden ”poltettujen vesien” käyttöä.

Lisäksi kirjassa selostetaan käytettyjen kasvien luonnetta tai luontoa kuvaavien ominaisuuksien, kuten makeuden, kosteuden, lämmön ym. asteita, eli ominaisuuksien voimakkuuksia. Esimerkkinä näistä lämmön voimakkuuden mittaaminen: ”Ota naula kuumaa vettä/ ja naula kylmää vettä/ niin seoksesta tulee haalea: mutta laita siihen vielä naula kuumaa vettä/ niin se ei ole enää haaleaa/ vaan lämmintä ensimmäisessä asteessa/ jos laitat vielä naulan kuumaa lisää/ niin siitä tulee hyvin tunnettavan lämmintä/ tämä on toinen aste. Jos lisää vielä naulan kuumaa/ vedestä tulee niin kuumaa/että tuskin siedät sitä/ se on kolmas aste. Jos lisää vielä naulan/ siitä tulee niin kuumaa, että et enää siedä sitä/ ja se on neljäs aste.”

Kuvat 2-3.

Kirjassa annetaan vielä muitakin esimerkkejä mm. makeiden mantelien avulla, mutta edellä mainittu esimerkki riittänee akateemisille lukijoille.

Tislauksen jälkeen seuraa 17 sivua oppia puutarhan rakentamisesta, hoidosta, puiden istuttamisesta, varttamisesta, ympäämisestä, sadonkorjuusta ja tuhojen torjunnasta. Tätäkin osuutta elävöittää kymmenkunta kuvaa.

4. Taiteellisesti kuvitetut kasvikuvaukset

Omenapuu, Pomus, kuvaan liitettyine käärmeineen ja syntiin langenneineen (kuva 4) aloittaa sivulla 46 varsinaisen yrttikirjan ja päättää kirjan ensimmäisen osan. Tässä ensimmäisen osan päätävässä luvussa kuvataan puita, pensaita ja monivuotisia kasveja. Sivulta 165 alkaa kirjan toisen osan muodostava varsinaisten yrttien, hedelmien ja mausteiden kuvaus, joka kattaa valtaosan kirjasta eli runsaat 400 sivua.

5. Eläimet ihmisestä hyönteisiin

Eläinten kuvaus käsittää kirjan kolme seuraavaa osaa, ts. osat kolme, neljä ja viisi, joista kolmannessa esitellään ihminen, nelijalkaiset, matelijat ja hyönteiset, kaikkiaan runsaat 60 lajia, unohtamatta yksisarvista tarueläintä eli unicornua (kuva 5). Neljännessä osassa kuvataan runsaat 60 lajia lintuja. Fenix-linnun (kuva 6) kerrotaan polttavan it-

sensä noin 500-vuotiaana ja ryömivän esiin tuhkaista matona, jolle kolmantena päivänä taas kasvaa höyhenet. Viidennessä osassa esitellään pari-

Kuva 4.

kymmentä kalalajia ja lukuisia muita vesieläimiä, kuten rapuja ja kotiloita. Eläinten kuvaus kattaa kuitenkin vain runsaat 130 sivua.

6. Metallit, jalokivet ja kumit

Tämä, Uffenbachin kolmen viimeisen eli kuuden, seitsemännen ja kahdeksannen osan kuvaus kattaa vain vajaat 50 sivua.

7. Sisällysluettelot

Petrus Uffenbachin laatimista kolmesta sisällysluettelosta järjestyksessä toinen kertoo saksalaisilla nimillä, miltä sivulta mikäkin esitellyistä kohteista löytyy. Kolmannessa on sama latinaksi. Sisällysluetteloista ensimmäinen sen sijaan on otsikoitu seuraavasti:

”Lyhyt yhdistelmä kaikista ja jokaisesta aineesta ja lääkkeestä käytettäväksi kaikkia ruumiin sairauksia ja vaivoja vastaan sekä useista muista sangen hyödyllisiksi ja tarpeellisiksi tiedettävistä keinoista mitkä kaikki ovat löydettävissä tästä kirjasta ja nopeasti miltä lehdeltä”.

Tästä sisällysluettelosta löytyy hakusana ”Schlafen machen” (= saada nukkumaan), joka ohjaa sivuille 83, 162, 195, 196, 207, 208, 209, 215, 225, 226, 345, 483, 487, 490, 500, 521, 562, 737, 736. Näiltä sivuilta – tai todellisuudessa muutamassa tapauksessa edelliseltä tai seuraavalta sivulta – löytyy kasvien tai muiden aineiden kuvaukset ja kasvien kuvat kuten kirjan otsikossa on luvattu. Kuvausten marginaaliin on po. kohdalle painettu kysymyksessä olevaa vaikutusta tai ominaisuutta kuvaava hakusana, siis tässä tapauksessa ”Schlaff”, Schlaffe, Schlaffen machen” tai vastaavaa.

Mitä hakusanalla ”schlaffen machen” löytyi?

Sivu 83. *Mantelipuu/ amygdalus*

Makeat mantelit syötynä saavat hyvin nukkumaan ja virtsaamaan. Mintun tai balsamin kanssa sekoitettuna mantelit poistavat ne kuvekivut ja parantavat keuhkovaivat, joista keuhkotauti lähtee.

Sivu 162. *Sammal/musculus arborum*

Serapio kirjoittaa, että viini, jossa valkoinen sammal on hautunut muutamia päiviä juotuna tuo syvän unen.

Sivu 195. *Lemmenmarja, alruna/mandragora*

Tämä juuri syötynä tai juotuna saa niin syvään nukkumaan, että ruumiista voi leikata jäseniä eikä potilas tunne mitään.

Kuvat 5–6.

Lemmenmarjan omenat puuöljyyn laitettuina, kolme tai neljä päivää siinä liotettuina, sitten öljy keitettyinä ja liinan läpi valutettuna. Aine ohimolle siveltyä saa nukkumaan ja lepäämään, kun ei voi nukkua. Tämä öljy ottaa suuren kuumuuden ihmisestä.

Juuret viinissä keitettyinä lievittävät raajasärkyä. Kuitenkaan sellainen käyttö ei ole ilman suurta vaarallisuutta, siksi siitä varoitetaan.

Lemmenmarjavesi – Yrtti ja juuri survotaan ja poltetaan toukokuun lopulla. Tämä vesi juotuna tai otsalle ja ohimolle siveltyä saa nukkumaan. Aamuin illoin kahtena tai kolmena päivänä peräkkäin, otsan ja ohimon sively sillä, tekee hyvää päänsärylle, kun tulee kuumudesta, ja sammuttaa kaiken kuumuuden.

Sivu 196. ”*Hulluyrtti*” (suora käännös, suomalaista nimeä ei tiedossa)/*morion*

Yrttiä pidetään sellaisena, jota nimitetään uniyr-

tiksi tai hulluyrtiksi. Jotkut tahtovat sen olevan Solanum hypnoticon tai Solanum somniferum. Hulluyrtti on luonnostaan kylmä ja sillä on sama vaikutus kuin koisoilla. Se saa nukkumaan ja liikaa nautittuna tekee hulluksi ja järjettömäksi. Siitä se on myös saanut nimensä.

(Kysymyksessä täytyy siis olla meilläkin esiintyvien puna- ja mustakoison lähisukulainen *Scopolia carniolica*, jota esiintyy Euroopassa ja Venäjällä.)

Sivu 207. Kaaliunikko tai silkkiunikko/papaver erraticum

Rakenteeltaan ja ominaisuuksiltaan molemmat silkkiunikot (pieni ja suuri) ovat viilentävän laatuista. Tyyntävät kaikkia kipuja ja tuottavat unta. Poltettua vettä ja myös siemeniä käytettäkään molempia ruumiin ulkoisesti ja sisäisesti. Viisi tai kuusi pientä keittopullollista sen siemeniä keitettyinä puolessa osassa viiniä, juotuna saa hyvin nukkumaan. Siihen kastetut liinat, pään ympäri sidottuina, tuovat sitä voimakkaamman unen.

Sivu 208. Oopiumiunikko/papaver

Unikon kodista kerätään mehua leikkaamalla niihin veitsellä viiltoja. Oopiumiksi nimitetään sitä, mitä käytetään muutamiiin yhdistelmiin ja mikstuuroihin lääkkeissä, joista käytetään nimeä *Opiatae Confectiones* ja niillä on erikoiskäyttö lääkkeessä. Survotuista unikon kodista puristetaan mehua, jota nimitetään *Meconiumiksi*. Se ei ole yhtä voimakasta kuin oopiumi.

Valkoisella unikolla on kylmä ja kostea luonne, mutta mustalla kylmä ja kuiva. Siemeniä kerätään kesällä, kun ovat kypsyneet ja kestävät viisi vuotta pilaantumatta. Molempien siemenistä tehdään unilaastari, sekoitettuna äidinmaitoon ja munanvalkuaiseen, ja laitettuna ohimolle, saa hyvin nukkumaan.

Unikko survottuna, ympäri pään laitettuna, samoin kuin laastari saa hyvin nukkumaan ja lepäämään. Ken ei saa nukuttua, survokoon unikkoja, sellaisia kuin hänellä sattuu olemaan, lämmittäkään sen, juokoon mehun siitä, ja sivelkään ohimoa sillä.

Pulveroitu unikko maitoon sotkettuna, ja lapsille juotavaksi annettuna, saa ne nukkumaan. Taikka puurossa syötäväksi annettuna, tuo niille luonnollisen unen.

Unikkovesi – Paras aika sen tislaukseksi on, valkoista yrttiä, sen jälkeen vaaleanharmaata hakattuna, ja kesäkuun alussa poltettuna. Vesi ohimolle ja valtimoille siveltyä, ja 4. luotia juotuna, kun haluaa mennä nukkumaan, saa hyvin nukkumaan, antaa hyvän levon, ja lievittää sillä siveltynä päänsäryn, joka on syntynyt kuumuudesta.

Sivu 215. Hullukaali tai villikaali/hyoscyamus

Tätä yrttiä on kolmea sukua nimittäin musta, valkoinen ja keltainen. Ensimmäinen eli musta on yleisesti tunnettu hullukaali. Yrtti ja siemen ovat luonteeltaan ja ominaisuudeltaan kylmät kolmannessa täydellisessä asteessa. Haitallisen myrkyllinen laadultaan, tekee hulluksi ja nukkuvaksi, varsinkin yleinen eli ensimmäinen harmaasiemeninen. Siksi tulee varjella itseään sen sisäiseltä käytöltä, mutta kelpaa käytettäväksi ulkoisesti monissa tilanteissa.

Pulveroitu hullukaalin siemen sotkettuna äidinmaitoon, munanvalkuaiseen ja tilkkaan etikkaa ohimolle siveltyä saa hyvin nukkumaan.

Unen jouduttamiseksi tee luoko tästä yrtistä jalkojen otsan ja ohimon ympäri kuitenkin ensin kasteltuna. Sitten ota siementä, munanvalkuaisista, äidinmaitoa ja etikkaa ja tee siitä salva.

Hullukaalivesi – Paras aika ja polttaminen on, yrtti, juuri ja kukat hakattuina ja keskenään survottuina, Pyhän Johannes Kastajan päivänä poltettuna.

Hullukaalivesi poistaa kaikki pään särkypäivät, kuumuudesta syntyneet. Sillä sivellään ja hangataan päätä. Otsalle ja ohimolle siveltyä saa hyvin nukkumaan.

Vesi on niille hyvin terveellistä, joilla epäluonnollista lepoa, ruumiin sisäisesti ja ulkoisesti heidän päätään silloin tällöin sivellen ja liinoilla peittäen, niin saadaan ihminen luonnollisesti lepäämään.

Sivu 225. Salaatti/lactuca

Viljeltävä salaatti varsinkin poimuinen ja hento on terveellistä ruoassa, vahvistaa ruumista, pehmentää vatsaa ja auttaa unta.

Salaatin siemenet juotuna viinin kera saa hyvin nukkumaan. Siemen sotkettuna äidinmaidon ja munanvalkuaisen kanssa ja ohimolle hierottuna saa nukkumaan.

Salaattivesi – Paras aika on poimuinen ja suora poltettuna toukokuun puolivälissä. Tämä vesi juotuna kaksi luotia aamuin ja illoin, ei ole niillekään epämuokavaa, ketkä eivät kykene nukkumaan eivätkä lepäämään. Ohimo ja valtimo kädessä tällä siveltyä, tuo hyvän unen ja levon.

Sivu 345. Purjo/artemisia, purjovesi

Ainoastaan varsi poltetaan toukokuun lopulla. Tämä vesi karkottaa yskän, saa nukkumaan, estää

kiukkua, lämmittää vatsaa ja naisellisia synnytys-elimä.

Sivu 483. Tilli/anethum

Tilliöljy nautittuna, saa hyvin nukkumaan, ja varsinkin öljy siitä, päähän siveltyä.

Tilliöljy sotkettuna unikonöljyyn, saa hyvin nukkumaan, otsa sillä siveltyä.

Tillivesi – Tilli kaikkienensa poltetaan toukokuun lopulla. Vesi juotuna ja ohimo sillä siveltyä, saa rauhallisesti nukkumaan, antaa naisille paljon maitoa, päästä pierut ruhosta, ja auttaa hyvin sulettamaan ruokaa.

Sivu 487. "krypfloka" (Toisella kotimaisella, ei kasva Suomessa)/apium palustre, apium-vesi

Se tislataan kaikkienensa toukokuun lopussa. Vesi ohimolle siveltyä, saa lepäämään, ja on hyväksi kaikkiin tauteihin, jotka ovat ylläkirjattuina. (Yläpuolelta marginaalista löytyvät: Haavat. Virtsaminen. Kivi. Silmäpolte. Kuumuuden sammutus. Naisten aikojen tuominen. Rintakasvain. Maksatauti. Pernatauti. Hiusten putoaminen. Syylät ja loissa. Neljän päivän kuume.)

Sivu 490. Kirveli/cerefolium

Tämä yrtti keitettyä saa nukkumaan.

Sivu 500. Jerikon ruusu/rosa hierichuntis

Keitettyä juotuna sopii vesitautiselle hyvin. Otsalle siveltyä tuo unen ja karkottaa päänsäryn.

Sivu 521. Linssit/lens

(”Schlaff machen” tarkoittaa tämän perusteella myös painajaisunia). Kuten pavut ja virnat aiheuttavat sakean veren, ja pahoja unia, ja turvottavat mahaa, niin tekevät siis myös linssit. Jatkuvasti syötynä aiheuttavat ne tummat kasvot, pahoja unia, ovat pahoja keuhkoille ja ummettavat, tekevät virtsaamisen vaikeaksi, veren suonissa sakeaksi ja paksuksi.

Sivu 562. "Pyhä haavayrtti"(suora käännös)/nicosiana/sana sancta. Todellisuudessa tupakka/nicotiana.

”Pyhä haavayrttiä” nimitetään sen erinomaisen voiman takia, joka sillä on kaikkiin muihin haavayrtteihin nähden, juuri näin, ja sitä on siksi kunnioitettava pyhänä yrttinä ja Jumalan erinomaisena lahjana. Intiaanit nimittävät sitä sana sanctaksi ja herba sanctaksi, juuri näiden syiden takia. Tämän yrtin voimasta ja avusta kirjoittaa Matthias Lobel, että ei mitään mahtavampaa ja parantavampaa yrttiä haavoille ja haavautumille ole olemassa kuin juuri tämä. Siitä on myös apua rinnan ja keuhkojen vaivoissa, keuhkotaudissa, ja laihtutamisessa, ja on sellaisiin vaivoihin varmin apu.

Hän kirjoittaa myös siitä, että merimiehillä tullessaan Intiasta ja Portugalista on tapana tunkea, tämän yrtin lehtiä kuivattuina tai yhteen kiedottuina palmunlehvistä tehtyyn suppiloon tai putkeen, ja sytyttää se toisesta päästä, vetää syvään henkeä, hengitellä ja imeä suulla savua tai höyryä sisäänsä. Se höyry tai savu ajaa tiehensä ja sammuttaa nälän

KOMMENTTI

Keskiaikainen yleisanestesia 2000-luvulla

Yliopistosairaalan päivystävä anestesiologi kutsuttiin naintentautien leikkausosastolle nukkuttamaan potilasta istukan käsin irrotusta varten. Kyseessä oli hypovoleeminen vuotava potilas ja toimenpide suoritettiin häätäleikkauksena. Anestesiologilla oli käytettävissä alfentaniili, propofoli ja sukkinylikoliini. Esihapetuksen ja alfentaniilin antamisen jälkeen potilas lopetti yllättäen hengittämisen ja kouristi. Anestesiologi intuboi potilaan.

Muilta osin anestesian ja toimenpiteen kulku oli tavanomainen. Postoperatiivisesti potilas otettiin heräämövalvontaan ja suunniteltiin neurologin konsultaatiota kouristuksen etiologian selvittämiseksi. Myös allergista reaktiota pidettiin mahdollisena.

Virkavuosiltaan kokeneempi ja hyväksi kliinikoksi tunnustettu kollega pohti anestesian kulkua kirkkain silmin seuraavana päivänä. Potilas muisti, että nukutuksen aloittamisen jälkeen oli hengitys käynyt äkillisesti mahdottomaksi. Potilas kertoi olleensa hereillä, mutta kykenemätön liikkumaan tai kommunikomaan. Eriyisen kiitollinen potilas oli päivystävän anestesiologian suo-

rittamasta nopeasta intubaatiosta. Oli ollut helpotus, kun hengitysputki asetettiin ja hengitystä avustettiin.

Epäily lääkeaineruiskujen sekoittumisesta keskenään varmistui potilaan kanssa käydyn keskustelun jälkeen. Kokenut anestesiahoitaja oli kiireessä sekoittanut alfentaniili- ja sukkinylikoliiniruiskut keskenään ja lääkeainetarrat olivat vaihtuneet. Potilas oli saanut ensimmäisenä lääkkeenä yleisanestesian induktiossa sukkinylikoliinia.

Nina Keinänen
OYS, Anestesiologian ja
tehohoidon erikoislääkäri
nina.keinanen[a]ppshp.fi

Kuva 7.

ja janon ja antaa heille sellaista voimaa, että heistä sen jälkeen tulee kovin väkeviä, voimakkaita ja iloisia, ja he myös nukahtavat syvään uneen aivan kuin he olisivat juopuneet viinistä. (Kuva 7)

Sivu 736. Kamferi/camphora, kamferi/kumi tai yrtin mehu

Kamferi on erään yrtin mehu kylmä ja kuiva kolmannessa asteessa. Lehdet muistuttavat meidän hierakkaa. Ne kerätään toukokuun lopulla, survotaan ja niistä puristetaan mehu ulos. Sen jälkeen annetaan kuivua auringossa ja sitä sanotaan kamferiksi. Kamferi syötynä saa hyvin nukkumaan.

Sivu 737. Laudanum

Laudanum on musta vahakumi. Se on voimakkaasti hyvän hajuinen, kerätään kasvista, josta edellä puiden joukossa Kap. 92. on kirjoitettu (Kappale 92=Laudanum-puu). On kuiva ja kostea ensimmäisessä asteessa. Parasta on raskas ja musta, jonka saa hienonnettua sormien välissä, sillä on luonnosta hyvä haju.

Laudanolla hienoksi hajotettuna ja öljyksi tislattuna on erittäin suloinen haju, ja pään sively sillä, tuo unen.

Sivu 199. Koiso/solanum

Tämä yrtti on kylmä ensimmäisessä asteessa ja kuiva toisessa. Sen lehtiä käytetään lääkkeissä, kun ne vielä ovat vihreitä.

Vielä yksi suku koisoja on ”uniyrtti” (= punakoiso), koska sen hedelmä saa nukkumaan. Latinis Solanum somniferum.

Lumeen lumoa vai tehokasta hoitoa

Kirjan esittelemien noin 30 nukuttamiskeinon pitäisi saada nukuttamisen huippuammattilaiset pohtimaan syvällisesti mielessään, mitkä näistä tuovat unen yrtin ja käytetyn annostelumenetelmän to(d)istettavan tehon ja mitkä taas lumeen lumon ansiosta. Jos moista pohdintaa syntisi, olisi kirjoitus täyttänyt tarkoituksensa. □